

Notitie Kennisaanpak DPRA 2019

Versie tbv bespreking in stuurgroep DPRA op 25 januari 2019

Aanleiding

Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2017 vraagt om een kennisaanpak. Tijdens de vergadering van de stuurgroep DPRA van 22 maart 2018 is besloten om een goed functionerende kennishuishouding DPRA te ontwikkelen. Tegelijkertijd heeft het Veluweberaad¹ zich voorgenomen om met de oprichting van een *kenniscommunity* de kennisinfrastructuur rond klimaatbestendige stedelijke ontwikkeling te verstevigen. Omdat deze voornemens elkaar kunnen versterken is in gezamenlijkheid dit voorstel voor de kennisinfrastructuur DPRA ontwikkeld, in lijn met de ideeën over *kenniscommunities* van het Veluweberaad en door gebruik te maken van de vele al bestaande *communities* en initiatieven rondom kennis voor ruimtelijke adaptatie. Deze notitie is opgesteld door het projectteam Kennisaanpak DPRA met vertegenwoordigers van DPRA, NAS, NKWK-KBS, Kennis voor decentrale overheden (KVDO), STOWA, Stichting RIONED, Stichting CAS, Platform Samen Klimaatbestendig en Deltares.

De opgave

Klimaatverandering raakt alle overheidslagen, sectoren en burgers. Klimaatadaptatie is één van de belangrijke maatschappelijke opgaven van deze tijd. Het raakt andere opgaven als klimaatmitigatie, de energietransitie en werken naar een circulaire economie. Een belangrijk toekomstige instrument voor het adresseren van deze opgaven is de Omgevingswet, die lokale afwegingen, integraal werken en participatieprocessen bevordert.

De praktijk van klimaatadaptatie (zowel beleid als uitvoering) stelt kennisvragen over het waarom, wat en hoe van klimaatadaptatie. Deze vragen zijn divers van aard en worden niet altijd expliciet gesteld. De aard van de kennisvragen verschuift in de tijd. Deze verschuiving hangt samen met het gefaseerd doorlopen van de 7 ambities van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie door overheden.

De praktijk van klimaatadaptatie is gebaat bij het verzamelen, sorteren, beleggen, beantwoorden van deze vragen, en delen van de antwoorden. De meerwaarde is vooral groot als deze activiteiten in verbinding met kennisaanbieders en vraagstellers uit de praktijk gebeuren. De kennisaanpak beschouwt hierbij zowel publieke als private kennisaanbieders en vraagstellers. Een deel van de praktijk vindt zijn eigen weg bij het beantwoorden van vragen, bijvoorbeeld door ervaringskennis bij collega's op te halen, of door zelf onderzoek of advies te financieren. Een ander deel van de praktijk vindt zijn eigen weg nog niet. Het doel van de kennisaanpak DPRA is het versterken van de kennisinfrastructuur om kennisdeling te verbeteren en toegang tot kennis te bieden aan professionals in de praktijk van klimaatadaptatie.

Resultaat kennisaanpak DPRA 2019

De versterkte kennisinfrastructuur draagt er aan bij dat *bestaande* kennis makkelijker te vinden is en vaker wordt toegepast en dat voor *nieuwe* vraagstukken kennisontwikkeling plaatsvindt met de gebruikers die daar om vragen. De kennisinfrastructuur verbindt de leden van de community en leidt er toe dat

¹ Het Veluweberaad is het bestuurlijke overleg van het project Kennis voor decentrale overheden. In het Veluweberaad zitten vertegenwoordigers van Rijk, IPO, VNG, UvW, GGD's, OD.NL en nationale kennisinstellingen.

professionals die bezig gaan of zijn met klimaatadaptatie weten waar zij terecht kunnen met hun vragen.

Het projectteam Kennisaanpak DPRA doet onderstaand voorstel voor de concrete invulling van de Kennisaanpak DPRA 2019.

Voorstel voor versterking van de kennisinfrastructuur

a. Platform Samen Klimaatbestendig als makelaar voor klimaatadaptatiekennis

Professionals kunnen met hun vragen terecht bij het Platform Samen

Klimaatbestendig die samen met CAS hiervoor nu al de functie van centraal loket en makelaar vervult. De rol van het Platform Samen Klimaatbestendig is op dit moment nog toegespitst op typische 'hoe dan' vragen over aanpak en samenwerking.

Aanvullend op de huidige praktijk neemt het platform bredere kennisvragen mee. Bij zowel het beantwoorden van vragen als het actief delen van bestaande kennis treedt het Platform Samen Klimaatbestendig in verbinding met bestaande netwerken zoals die van City Deal, KANS-netwerk, STOWA, Stichting RIONED en diverse private en maatschappelijke sectoren. Deze makelaarsrol maakt DPRA breed bekend bij professionals binnen overheden, bedrijven, intermediairs, onderzoeksinstellingen, onderwijs en onderzoek. Zij kunnen het platform benaderen met vragen en vice versa benadert het platform hen voor kennisdeling via online kanalen en evenementen die zij zelf organiseren. Het team biedt persoonlijke ondersteuning en werkt daarbij intensief samen met het team van CAS dat het Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie beheert en met een aantal community managers uit genoemde publieke, private en maatschappelijke netwerken. Samen geven zij zo vorm aan een versterkt centraal loket voor klimaatadaptatiekennis.

Het loket draagt er zorg voor dat de vragen en antwoorden breed via het Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie worden gedeeld en te vinden is bij de ambitie (één van de 7 ambities van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) die van toepassing is.

Vragen die nog niet beantwoord kunnen worden, legt het loket neer bij het DPRA. Het DPRA pakt kennisvragen op die tot nader of nieuw onderzoek leiden. Hierbij let DPRA op de samenhang van de programmering met andere binnen het DPRA lopende projecten. Het DPRA koppelt geschikte kennisinstelling(en) en potentiële financieringsbronnen aan de programmering.

De uitvoering hiervan vindt plaats door NKWK-KBS. In NKWK-KBS werken nationale kennisinstellingen en andere kennisaanbieders samen ten dienste van en met de gebruikers van de kennis.

Om de functie van loket te kunnen vervullen, voert het Platform Samen Klimaatbestendig in 2019 de volgende activiteiten uit:

1. *Visualisatie kennislandschap*

Samen met CAS verbeelden van de plekken waar kennis te vinden is en kennisuitwisseling plaatsvindt. Het gaat hierbij om zowel harde feiten als ervaringsverhalen.

2. *Aansluiten van netwerken en netwerkpartners op de kennisinfrastructuur*

Het versterken van de kennisinfrastructuur vraagt een goede samenwerking tussen netwerken en het bijeenbrengen en benutten van kanalen waarlangs beschikbare kennis en ervaring intensiever en sneller kan plaatsvinden.

3. *Ophalen en sorteren van kennisvragen*

Gedacht wordt aan het ontwikkelen van een (online en offline) methodiek voor het ophalen van kennisvragen en het sorteren daarvan (parate kennis, onderzoeksvragen, organisatorisch, tools, etc.). Hierbij kunnen bewezen kennismanagementsystemen mogelijk worden benut en wordt bij voorkeur

nauw samengewerkt met de netwerken en netwerkpartners op een wijze die hen ondersteunt (niet belast). Dit wordt nader onderzocht.

4. *Versterken van het kennisportaal*

Het platform levert een bijdrage aan de actie van DPRA ter versterking van het kennisportaal (zie onderdeel d).

b. Bijeenkomsten

Naast het aanbieden van de makelaarsfunctie en het digitale loket benadert het DPRA ook zelf actief professionals. Dit gebeurt onder andere met netwerkactiviteiten van Platform Samen Klimaatbestendig, Stichting CAS, Stichting RIONED, STOWA, de nationale kennisinstellingen en met programmerende workshops en kennisbijeenkomsten. Er worden per jaar tenminste 2 landelijke kennisbijeenkomsten georganiseerd over ruimtelijke adaptatie, waarin kennisdeling en kennisontwikkeling centraal staan.

DPRA organiseert deze kennisbijeenkomsten, samen met NKWK-KBS en Platform Samen Klimaatbestendig. Zij betrekken het bedrijfsleven bij innovatiekansen. Het DPRA stelt zich hierbij ook op als kennispartner voor netwerken die gericht zijn op aanpalende opgaven zoals klimaatmitigatie, circulaire economie, de woonagenda, biodiversiteit.

c. Programmeren en beantwoorden van kennisvragen

Nieuwe kennisvragen uit a. en b. worden ondergebracht in de kennisagenda van NKWK-KBS. Over de uitvoering van delen van die kennisagenda wordt in principe halfjaarlijks een voorstel gedaan door het projectteam Kennisaanpak DPRA aan de stuurgroep DPRA, waarna het feitelijke onderzoek wordt opgestart. Bij de programmering wordt onderscheid gemaakt tussen langjarig en korter durend onderzoek. Langjarig onderzoek wordt jaarlijks geprogrammeerd, korter durend onderzoek halfjaarlijks. Snelle besluitvorming over korter durende projecten is hierbij aandachtspunt. De financiering van het onderzoek gebeurt in principe door de belanghebbers bij het onderzoek en DPRA gezamenlijk (cofinanciering). Hierdoor blijven belanghebbers ook actief als mede-opdrachtgever betrokken bij het vinden van antwoorden. Bijlage 1 toont voor 2019 de onderzoekslijnen van het onderzoeksprogramma DPRA. De onderzoekslijnen zijn: toolontwikkeling, ontwikkelen van systeemkennis, vraag gestuurd onderzoek en overige onderzoeken.

d. Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie verder benutten en uitbouwen

Aansluitend op de zeven ambities van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en van de Kennisaanpak DPRA is het wenselijk dat het Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie voor elk van de zeven ambities van het DPRA een actueel overzicht biedt van beschikbare kennis, zoals instrumenten, handboeken, rapporten en praktijkvoorbeelden. Bijlage 2 ('Beschikbare kennis op kennisportaal per ambitie') laat zien dat de huidige invulling van het kennisportaal per ambitie sterk verschilt. Voor de ambities 'Kwetsbaarheid in beeld brengen' en 'Risicodialoog en strategie opstellen' wordt op dit moment gewerkt aan aparte 'landingspagina's' op het kennisportaal, inclusief het aspect kennis. Deze twee ambities hebben momenteel de meeste belangstelling vanuit het veld. De verwachting is dat dit voor de andere ambities snel ook het geval zal zijn. Dit zijn – niet toevallig – de ambities waar zich nu nog de meeste witte vlekken in de tabel van bijlage 2 bevinden.

Concreet stelt het projectteam Kennisaanpak DPRA voor om:

a. het overzicht 'beschikbaarheid kennis op kennisportaal per ambitie' (bijlage 2) als leidraad te nemen om steeds te reflecteren op de beschikbare kennis en waar extra

inzet nodig is om ongewenste 'witte vlekken in de tabel' weg te werken. Een 'witte vlek' hoeft daarbij niet op voorhand problematisch te zijn. Ook moet opgemerkt dat vanuit het kennisportaal ook/juist wordt gelinkt naar extern beschikbare kennis zoals instrumenten, handboeken, rapporten en praktijkvoorbeelden.

b. ook voor de ambities, anders dan genoemde 'eerste' twee, landingspagina's op te stellen, onder coördinatie van Stichting CAS, maar in actieve samenwerking met in ieder geval de partijen betrokken bij de Kennisaanpak DPRA.

Gebruikersbijeenkomsten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen vanuit het oogpunt van praktische toepasbaarheid, compleetheid en actualiteit.

c. jaarlijks een review te organiseren van de toegang tot kennis op de landingspagina's.

Aansluiting op andere kennisagenda's en onderzoeksprogramma's

In het eerste kwartaal werkt het projectteam Kennisaanpak DPRA de aansluiting op andere kennisagenda's en onderzoeksprogramma's (STOWA, Stichting RIONED, NAS) nader uit.

Vervolgplanning

Eerste kwartaal 2019 zet het projectteam Kennisaanpak DPRA de versterking van de kennisinfrastructuur in gang. Het is de bedoeling dat de loketfunctie, inclusief de rol van kennismakelaar vanaf tweede kwartaal 2019 functioneert. In het kader van deze versterking organiseert het projectteam in februari 2019 en april 2019 bijeenkomsten van het kennisnetwerk. De bijeenkomst van februari 2019 heeft als doel de hier voorgestelde versterking van de kennisinfrastructuur te delen en consequenties daarvan te bespreken. De uitkomsten gebruikt het projectteam Kennisaanpak DPRA onder meer bij het met het Platform Samen Klimaatbestendig versterken van het loket en het (doen) agenderen en programmeren van kennisvragen. De bijeenkomst van april 2019 is gericht op het aansluiten van de kennisaanpak bij de actieve regionale, sectorale netwerken en 'andere netwerken' die actief zijn op het gebied van klimaatadaptatie. Onder 'andere netwerken' worden hier netwerken verstaan die lokale partijen in het hele land met elkaar verbinden. Voorbeelden zijn het netwerk van STOWA, Stichting RIONED, City Deal Klimaatadaptatie en het KANS-netwerk.

Rol van de stuurgroep DPRA

De rol van de stuurgroep DPRA blijft de komende twee jaar belangrijk voor de regie over de opbouw van de kennisinfrastructuur en het mede richting geven aan de inhoud. De stuurgroep DPRA agendeert daarom tweemaal per jaar de voortgang van de kennisaanpak.

Bijlage 1: Onderzoeksprogramma DPRA 2019

Onderzoeksprogramma DPRA

Vanaf 1 januari 2019 organiseert DPRA onderzoek langs de volgende onderzoekslijnen:

1. *Toolontwikkeling (Onderzoekconsortium NKWK-KBS)*
Doorontwikkeling van de klimaatschadeschatter, de toolkit klimaatbestendige stad, de kostenbatenanalysetool en casestudies.
2. *Systeemkennis (Uitvraag DPRA)*
Onderzoek op het gebied van algemene kennis over de thema's:
 - a. klimaatadaptatie en verdichting,
 - b. versnelde zeespiegelstijging en ruimtelijke kwaliteit,
 - c. integrale aanpak van klimaatadaptatie en andere maatschappelijke opgaven,
 - d. inhoud van de termen 'klimaatbestendig' en 'waterrobuust',
 - e. de waterbehoefte van stedelijk gebied met en zonder adaptatiemaatregelen,
 - f. aanpassing van gedrag.
3. *Vraag gestuurd onderzoek (Onderzoekconsortium NKWK-KBS)*
Onderzoek op basis van vragen uit de praktijk (cf Kennisaanpak DPRA 2019).
4. *Overige onderzoeken*
Pilots, samenwerking, financiële prikkels voor klimaatadaptatie, actief grondwaterpeilbeheer en verbetering prognoses klimaatverandering.

Bijlage 2: Beschikbare kennis op Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie per ambitie

Zeven ambities	Instrumenten	Handboeken/rapporten	Voorbeelden
 <p>Kwetsbaarheid in beeld brengen</p>	<ol style="list-style-type: none"> Klimaat-effectatlas Overzicht stresstest-aanbieders Pagina vitale en kwetsbare functies MLV verkenner NAS adaptatietool Klimaatschadeschatter (2019) Sectorpagina's (2019) 	<ol style="list-style-type: none"> Handreiking stresstest light Handleiding funderingsproblematiek Benchmark inundatiemodellen KNMI klimaatscenario's Stresstest bijsluiter (2019) 	<p>Voorbeeldenpagina met een apart prikker voor stresstesten. Een aantal voorbeelden:</p> <ol style="list-style-type: none"> Stresstest wateroverlast Rheden Stresstest hittestress Apeldoorn Stresstest bomenbestand Amersfoort Stresstest-in-één-dag Zeewolde
 <p>Risicodialoog en strategie opstellen</p>	<p>Risicodialoog:</p> <ol style="list-style-type: none"> NAS adaptatietool Omgevingswijzer Knikpunten analyse MLV verkenner Klimaatschadeschatter (2019) <p>Strategie:</p> <ol style="list-style-type: none"> Gidsmodellen en lesmodule Natuurlijke Alliantie Knikpunten analyse Maatregeldatabases zoals: Groenblauwe netwerken, Climate App, Huisjeboompjebeter, Waterwindow Kostenbaten tools zoals TEEB-stad en Schadeschatter (2019) Grondwater en ruimtelijke ordening 	<ol style="list-style-type: none"> Rapport 'Risicodialoog Ruimtelijke Adaptatie' Essay Klimaatadaptatie Adviesteam Financiële prikkels voor klimaatadaptatie Handboek proeftuinen Ontwerprichtlijnen stedelijk groen Voorbeeldenboek het klimaat past ook in uw straatje Factsheet groene daken Factsheets groen in de stad Handboek levende tuin Handboek watervriendelijke tuin Handreiking klimaatbestendige kinderboerderijen destraaD.nl 	<p>Voorbeeldenpagina met een aparte prikker voor de risicodialoog en de adaptatiestrategie (2019). Een aantal voorbeelden:</p> <ol style="list-style-type: none"> Risicodialoog Enschede Strategie klimaatadaptatie Papendrecht Regionaal adaptatie plan Overijssel Voorne-Putten houdt het hoofd koel - strategie voor een klimaatbestendig eiland (2019)

 <p>Uitvoeringsagenda opstellen</p>			<p><u>Voorbeeldenpagina met de uitvoeringsagenda vaak als onderdeel van de adaptatie strategieën</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Strategie klimaatadaptatie Papendrecht</u> 2. Voorne-Putten houdt het hoofd koel - strategie voor een klimaatbestendig eiland (2019)
 <p>Meekoppelkansen benutten</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Reinventing Multifunctionality</u> 2. <u>NAS adaptatietool</u> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Handboek meekoppelen</u> 	
 <p>Stimuleren en faciliteren</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie¹</u> 2. <u>Klimaateffectatlas</u> 3. <u>Platform Samen Klimaatbestendig</u> 4. <u>Stimuleringsprogramma Ruimtelijke Adaptatie met impactprojecten</u> 5. <u>Maatregeldatabases zoals Waterwindow, Huisjeboompjebeter, Groenblauwe netwerken</u> 6. <u>Operatie Steenbreek</u> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Financiële prikkels voor klimaatadaptatie</u> 2. <u>Essay Klimaatadaptatie Adviesteam</u> 3. <u>destraaD.nl</u> 4. <u>Voorbeeldenboek het klimaat past ook in uw straatje</u> 5. <u>Factsheet groene daken</u> 6. <u>Factsheets groen in de stad</u> 7. <u>Handboek levende tuin</u> 8. <u>Handboek watervriendelijke tuin</u> 9. <u>Handreiking klimaatbestendige kinderboerderijen</u> 	

 <p>Reguleren en borgen</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Onderdeel "Borgen" van de handreiking Ruimtelijke Adaptatie</u> 		<p><u>Voorbeeldenpagina</u> met voorbeelden van gemeenten die hun regelgeving hebben aangepast (2019)²</p>
 <p>Handelen bij calamiteiten</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sectorpagina veiligheid (2019) 2. Klimateffectatlas (evacuatiemogelijkheden) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Praktische tip en tools voor meerlaagsveiligheid</u> 	

¹De hulpmiddelen bij de ambitie 'stimuleren en faciliteren' kunnen worden onderverdeeld in twee groepen: het stimuleren en faciliteren van beleidsmakers en het stimuleren en faciliteren van inwoners.

² Impliciet toont de voorbeeldenkaart wel voorbeelden van reguleren en borgen. Op dit moment wordt echter nog niet ingegaan op het proces en de afwegingen die hiervoor zijn gemaakt.